

Literatura použitá při překladu:

Lidový sborník modliteb a bohoslužebných zpěvů pravoslavné církve (tzv. „Gorazdův sborník“) (připravil svatý vladyka mučedník Gorazd Pražský a Moravsko-slezský; 1. vydání – Praha, 1933; 2. upravené vydání – Praha, 1951)

Božská liturgie sv. Jana Zlatoustého (vydal presbyter Čestmír Kráčmar – Praha, 1927)

Služebník, tisenie sedmoje (upravený reprint – Praha, V jámě 6, 1950; další reprint – Církevní nakladatelství, Bratislava, 1980)

Služebník (upravený reprint synodálního vydání – Moskva, 1997 a opr. vyd. 2003)

Ieratikon (vydání Ieras Monis Simonos Petras, Agion Oros, 2004)

Překlad „Nového zákona Pána našeho Ježíše Krista“ (bilingue, církevně-slovanský a český text; vydáno ve dvou dílech – Petrohrad, 1892–97)

Dále bylo přihlíženo k liturgickým překladům do ruštiny a angličtiny, které jsou dostupné na internetu (překlady z církevně-slovanské i řecké předlohy), zvláště:

Anglický překlad publikovaný na oficiálním webu Greek Orthodox archdiocese of America: www.goarch.org

Pravoslavné bohoslužby v překladu z řeckého a církevně-slovanského jazyka, kniha 3., vydání 2., Moskva 2010, v PDF: www.ogkochetkov.ru

Překlad na website – Azbuka viry: www.azbyka.ru

Božská liturgie našeho svatého otce Basila Velikého (Pracovní překlad, Litoměřice; 2018)

Božská liturgie sv. Basila Velikého

Starší české překlady — dle „Sborníku modliteb a zpěvů...“ (sv. biskupa mučedníka Gorazda) a „Služebníku...“ (Čestmíra Kráčmara) — revidovány, upraveny a rozšířeny dle církevně-slovanského (s přihlédnutím k řeckému) znění.

Připravil prot. Jan Baudiš s kolektivem duchovních a teologů.

Jazyková spolupráce a závěrečná korektura: Darja Mužíková

Bilingue. Liturgická edice s církevně-slovanským textem a paralelním českým překladem

tuto, monastýr tento) a každé město i zemi od hladu, moru, zemětřesení, potopy, ohně, meče, vpádu cizozemců a občanské války.

Kněz ohlas:

Především pamatuj, Hospodine, na vladyku našeho metropolitu (**jméno**) [i na vladyku našeho (archi-) episkopa (**jméno**)] a zachovej ho [**je**] svatě církvi své v pokoji, neporušeného [**neporušené**], počestného [**počestné**], zdravého [**zdravé**], dlouho žijícího [**žijící**] a řádně hlásajícího [**hlásající**] slovo pravdy tvé.

Věřící: I na všechny. (I na všechny a na vše.)

Kněz se tiše modlí:

Rozpomeň se, Hospodine, na veškerý pravoslavný episkopát, řádně hlásající slovo pravdy tvé.

Rozpomeň se, Hospodine, dle mnohé slitovnosti své i na mne nehodného, odpusť mně všeliké prohřešení úmyslné i neúmyslné, a neodvracej pro hříchy mé blahodat Ducha svého Svatého od předložených Darů.

Rozpomeň se, Hospodine, na kněžstvo, diákonstvo v Kristu i na veškeré duchovenstvo, a nezahanbuj ni jediného z nás, stojících kolem svatého obětního stolu tvého.

Navštiv nás vlídností svou, Hospodine, zjev se nám hojným svým slitováním. Mírné a prospěšné počasí nám dej a tiché deště zemi k úrodnosti daruj. Požehnej rok korunou dobroti-vosti své. Zazeň rozkoly církevní, zchlad zpupnost pohanů, povstávání bludů mocí Ducha svého Svatého záhy znič. Přijmi nás všechny do království svého, ukaž nás jako syny světla a syny dne; daruj nám pokoj svůj a lásku svou, Hospodine, Bože náš, neboť vše, *co máme dobrého*, obdrželi jsme od tebe.

Ct. Nikodim Svatohorec v Pidalionu při komentování 19. pravidla Laodicejského sněmu žádá, aby kněží při proměňování neříkali tento dodatek, který učinil někdo nevzdělaný (viz už citace výše). Tato vsuvka není ani v beňátských vydáních liturgie. Nenacházela se v pramenech, které používal Bessarion, ani v pramenech sv. Marka Efezského.

Třetí požehnání svatých Darů se tedy v liturgii sv. Basila má konat při slovech: „Prolitou za život (Rekové správně dodávají ještě: a za spásu) světa.“

V zde předkládaném liturgickém textu jsme v epikleši – u modlitby před samotným žehnáním předložených darů – použili jako poslední slovo „učinil“ místo původního „ukázal“ (jak je to v řečtině i církevní slovanštině). Teologický význam je tu v obou případech stejný, ale *ukázal* patří do kontextu klasické řečtiny, jehož výklad není u nás běžně známý. Jedná se o proměnu darů a tu v češtině lépe vystihuje námi zvolené slovo *učinil*.

Poznámka k použité terminologii

Co se používaného pojmosloví týče, čerpá toto znění liturgie ze dvou tradičních českých pravoslavných zdrojů: „Lidového sborníku modliteb a bohoslužebných zpěvů pravoslavné církve“ (odtud např. již zažitě termíny: Tajina, Bohorodice atd.) a překladu „Nového zákona Pána našeho Ježíše Krista“ (*Petrohrad, 1892–97*), což je jediný český kanonický pravoslavný novozákonní překlad (odtud byl přejat počestný pojem „blahodat“).

V liturgii sv. Basila se pro řeč o svatých Darech (Tělu a Krvi Kristových) často vyskytuje termín *svjatyňa* (agiasma), který v tomto kontextu překládáme jako *svátost*. Tam, kde se hovoří o *tainstvach* samozřejmě překládáme jako *tajiny*, jak je to u nás od dob sv. Gorazda II. obvyklé.

Z církevně slovanského jazyka jsme si vypůjčili pojem „blahodat“, abychom vymezili slovo „milost“ pro překlad *milost* (znamená: smilování nebo právně: zrušení soudu). *Blahodat* je vyhrzena pro řeč o nestvořené energii Boží – v pravoslavné spiritualitě i věrouce má zásadní význam mít takový vyhrzený pojem. Lze se oprávněně domnívat, že kdyby na našem území nebylo přetřeno pěstování pravoslavné víry, pak bychom měli slovo *blahodat* i v současné běžné češtině. Jedná se tu samozřejmě jazykovou vypůjčku, leč z jazyka blízkého, který je nejen naším národním i církevním dědictvím, ale i pramenem češtiny. Přebírání cizích slov do naší mluvy je běžnou záležitostí, a neobsahuje-li dosavadní lexikum češtiny termín, který by významově odpovídal a všestranně vyhovoval, nebývá zvykem se přejímkám bránit (čeština přejímá vcelku ochotně – mnoho slov máme dávno z ruštiny, z němčiny, nyní z angličtiny a z dalších jazyků). Lingvisticky vzato nemá *blahodat* pochopitelně nic společného s blahem – jádrem pojmu je: dar.

Kněz nahlas: **A** dej nám jedněmi ústy a jedním srdcem slavit i opěvovati nejuctívanější a velikolepé jméno tvé, Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

Kněz žehnaje lidu, dí hlasitě: **A** milost velikého Boha a Spasitele našeho Ježíše Krista budiž se všemi vámi.

Věřící: I s duchem tvým.

Ektenie prosebná

Diákon vychází severními dveřmi z oltáře a postaví se před svaté dveře, praví:

Vzpomenuvše na všechny svaté, opět a opět v pokoji k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Za přinesené a posvěcené drahocenné Dary k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Aby lidumilný Bůh náš, přijav je na svaty nadnebeský a duchovní oltář svůj jako příjemnou vůni duchovní, seslal nám Božskou blahodat a dar Svatého Ducha, modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Abychom vysvobození byli od všelikého souzení, hněvu a nouze, k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Zastaň se nás, spasiž nás, smiluj se nad námi a zachovej nás, Bože, blahodatí (milostí) svou.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Abychom celý den dokonale, svatě, pokojně a bez hříchů strávili, Hospodina prosme.

дѣнокъ: Подѣи, Гдѣи.

Ѣ́г҃ла мѣрна, кѣрна наставника, хранѣтеля дѣшх ѿ тѣлѣхъ нашихъ,
оу́ Гдѣа про́симъ.

дѣнокъ: Подѣи, Гдѣи.

Про́сїенїа ѿ ѡтѣвлѣнїа грѣхѡвъ ѿ прегрѣшенїй нашихъ, оу́ Гдѣа
про́симъ.

дѣнокъ: Подѣи, Гдѣи.

Добрыхъ ѿ полѣзныхъ дѣшамъ нашимъ, ѿ мѣра мірови, оу́ Гдѣа
про́симъ.

дѣнокъ: Подѣи, Гдѣи.

Про́чее вре́мѣа жнко́та нашегѡ къ мѣрѣ ѿ пока́нїи конча́ти, оу́ Гдѣа
про́симъ.

дѣнокъ: Подѣи, Гдѣи.

Хрѣ́тіанскїа кончіны жнко́та нашегѡ, безбо́лѣзненны, непотѣдны,
мѣрны ѿ до́брагѡ ѡбѣта на стѣшнѣмъ сѣдїици хрѣ́тоу про́симъ.

дѣнокъ: Подѣи, Гдѣи.

Со́единенїе кѣры, ѿ прича́стїе сѣга́го дѣа ѿпросїи́ше, е́мии ебѣ́,
ѿ дрѣгъ дрѣга, ѿ всѣхъ жнко́тъ нашихъ Хрѣ́Ѹ Бгѣ́а преда́мъ.

дѣнокъ: Тѣвѣ, Гдѣи.

Сѣ́енїинокъ мо́литѣа кѣаи:

Бѣ́е нашихъ, Бѣ́е спаса́ти, ты́ насъ на́шнѣ бл҃гоуда́рїи ти́а до́с-
тѡи́нѡ ѡ бл҃гоуда́нїи́хъ твои́хъ, ѿхже со́творїахъ сѣи́, ѿ
тво́риши е́а на́ми. Ты́ Бѣ́е нашихъ, прїе́мый да́ры сїа́, ѡчи́сти
насъ ѿ вса́кїа е́квѣрны пло́ти ѿ дѣха, ѿ на́шнѣ со́верша́ти
сѣ́и́нѡ къ стѣра́ѣ твоѣ́мъ: ѡ́у да́ чїстѣ́мъ е́кнѣ́тельствѡмъ
со́бѣр҃ти наше́а, прїе́млюще́ чл҃вѣ́чїа сѣ́и́нѣа твои́хъ, со́единїи́мъ
сѣ́ѡмъ тѣ́лѡ ѿ кро́ви хрѣ́та твоѣ́гѡ: ѿ прїе́мше ѿхъ до́стѡи́нѣ,

справ́нѣ, muselo by slovo „proměnit“ znít v infinitivu /metavalein/, což tak
není, takže celá tato druhá vsuvka byla zjevně slepě převzata z liturgie sv.
Jana a neorganičky vložena do liturgie sv. Basila.

2.) Dále si všimněme, že tato druhá vsuvka v epiklese liturgie sv. Basila je
zbytečná, protože v anafore liturgie sv. Basila se už dříve hovořilo a působení
Ducha Svatého (vzývání Svatého Ducha v první části epiklese, aby na
Dary sestoupil a „požehnal je a posvětil“), kdežto v liturgii sv. Jana byla za-
tím jen prosba o sestoupení Svatého Ducha, a proto se na závěr ještě dodá-
vá: „Proměniv (je Duchem Svatým)“.

3.) Tato druhá vsuvka vytváří liturgickou „zrůdnost“ čtvrtého požehnání
svatých Darů, čemuž se lze vyhnout jedině tím, že se – v rozporu s celou tra-
dicí – vynechá třetí požehnání svatých Darů (při slovech: „Prolitou za život
světa“) a toto třetí požehnání se přesune na řečenou vsuvku (při slovech:
„Proměniv je...“)

4.) I ct. Nikodim Svatohorec zdůrazňuje ve svém Pidalion (Kormidlo):
„Vždy, když duchovní slouží liturgii sv. Basila Velikého, nechť neřikají v ča-
se proměnění a posvěcení Tajin výraz »Proměniv je Duchem svým Svatým«,
protože je to dodatek kohosi nevzdělaného a opovážlivého, který aby se
ukázal jako protivník latiníků, převzal tato slova z liturgie svatého Jana
Zlatoústého a vsunul je do Basilovy liturgie...“

Tyto chyby spravedlivě vyvolaly kritiku ruských theologů. Očekává se, že
jedním z důležitých úkolů budoucího ruského sněmu bude, vynění těchto
vsuvek z liturgie sv. Basila a návrat epiklese této liturgie do původního stavu.
Doposavad to nebylo učiněno zřejmě kvůli obavám z obvinění z „moder-
nismu“ ze strany staroobřadců. A potom – jakékoliv opravy liturgie byly
v Rusku na mnohá desetiletí takřka znemožněny porevolučními reformami
tzv. „obnovlenců“, předrevoluční bohoslužby se tím staly nedotknutelným
ideálem. Od těch dob se prosadily jen dvě „novoty“: nesrovnatelně častější
svatě přijímání laiků (před revolucí bylo obvyklé, že věřící přijímali jednou
do roka) a všelidový zpěv při bohoslužbách (a nikoliv pouze zpěv sboru, jak
to bylo dříve, s výjimkou Symbolu víry a Otčenáše; při řeckých boho-
službách se však tyto dva texty vždy zásadně čtou, tj. nezpívají; podle staré
tradice je u Řeků čte nejdůstojnější nesloužící osoba či nejstarší člen boho-
služebního shromáždění nebo host). (*Ep. Vasil Krivošein – výpisky z díla*)

Jiní uvádějí: K liturgii sv. Basila Velikého je nutno říci, že slova: „Proměniv
je Duchem svým Svatým,“ nebyla v původním vydání této liturgie. Jsou
převzata z liturgie sv. Jana Zlatoústého. Při pozorném čtení textu epiklese
vidíme, že tam nepatří. Proto jsou v mnohých vydáních liturgie vynechána.

Jestliže v liturgii sv. Jana Zlatoústého tato vsuvka nikterak nenarušuje slovní postup epiklese (protože je vložena mezi dvě věty a nikoliv doprostřed jedné věty) a konec konců má zde už také svou tradici (od 11. století), tak v liturgii sv. Basila Velikého nemá – dle názoru mnohých – žádné místo. Jednak proto, že z hlediska gramatického opravdu nepřipustně narušuje postup epiklese – věta proměňování chleba v Tělo Kristovo gramaticky pak vůbec nedává smysl, protože věta je přerušena po slově „ukáž“ (vyjev; u nás *učiň*) (v ř. i csl. v infinitivu), aniž by bylo dopovězeno, co má být ukázáno, resp. vyjeveno. A potom také kvůli tomu, že liturgie sv. Basila Velikého (spolu s liturgií sv. Jakuba, která se však už téměř nekoná) zastupuje v současném pravoslavném liturgikonu starší liturgické formy (myslí se zde eucharistická část liturgie), a tak v ní tato relativně novodobá úprava nemá místo.

Do liturgie sv. Basila byla tato vsuvka převzata z liturgie sv. Jana Zlatoústého, což je zjevné i z toho, že se tato vsuvka v žádném řeckém rukopisu liturgie sv. Basila nenalézá.

Znění epiklese liturgie sv. Basila v Gorazdově sborníku bylo na místě této vsuvky pozmeněno, protože nebylo lingvisticky únosné uveřejnit v obecně srozumitelné češtině text, který by (kvůli oné vsuvce) nedával smysl.

Ponechme tedy vsuvku obsahující tropar třetí hodinky s úryvkem z 50. žalmu pro použití výhradně při liturgii sv. Jana Zlatoústého, kde má svůj smysl (mj. i v tom, že při epiklesi – těsně před proměněním svatých Darů – slouží jako upomínka skutečnosti, že na díle spásy člověka a na daru eucharistie má účast celá svatá Trojice: eucharistický kánon včetně epiklese se modlitebně obrací k Bohu Otci, tropar třetí hodinky se pak obrací k Synu a oba verše z 50. žalmu jsou podle tradičního výkladu o Svatém Duchu). V liturgii sv. Basila je tato vsuvka nadbytečná, protože v modlitbě epiklese jsou těsně před proměňováním svatých Darů všechny Osoby Božské Trojice už vzpomenuy.

Závažná je i **druhá vsuvka** vnesená do epiklese liturgie sv. Basila Velikého: „Proměniv je Duchem svým Svatým.“

1.) Tato vsuvka byla učiněna ve slovanském textu liturgie sv. Basila pod zřejmým vlivem textu liturgie sv. Jana Zlatoústého. V řeckém znění liturgie se tato vsuvka jeví jako nepřipustná gramatická chyba (slovo „proměniv“ /metavalon/ nemůže v tomto tvaru následovat po infinitivu „ukázat“ /anadeixai/; v liturgii sv. Jana následuje slovo „proměniv“ po slově „učin“ /poimson/ v rozkazovacím způsobu. Aby byla vsuvka v liturgii sv. Basila

Věřící: Dež, ó Pane! (Dež, Hospodine.)

Za anděla pokoje, věrného vůdce, ochránce duší a těl našich, Hospodina prosme.

Věřící: Dež, ó Pane! (Dež, Hospodine.)

Za odpuštění a prominutí hříchův a poklesků našich Hospodina prosme.

Věřící: Dež, ó Pane! (Dež, Hospodine.)

Za to, co je dobré a užitečné duším našim, a za mír světa Hospodina prosme.

Věřící: Dež, ó Pane! (Dež, Hospodine.)

Abychom ostatní čas života svého v pokoji a pokání skončili, Hospodina prosme.

Věřící: Dež, ó Pane! (Dež, Hospodine.)

Za křesťanské skonání života našeho, bez bolesti, bez zahanbení, v pokoji a za dobré zodpovídání se na hrozném soudu Kristově prosme.

Věřící: Dež, ó Pane! (Dež, Hospodine.)

Sjednocenost ve víře a účastenství Ducha Svatého vyprosivše, sami sebe i druh druhů i veškeren život náš Kristu Bohu poručme.

Věřící: Tobě, Hospodine.

Kněz se tiše modlí:

Bože náš, Bože spásy, nauč nás důstojně děkovati tobě za dobrodiní tvá, jež jsi nám udělil a jež s námi činíš. Ty, Bože náš, jenž jsi přijal Dary tyto, očist nás od všeliké poskvrny těla i ducha. Nauč nás dosahovat posvěcení v bázní tvé, abychom s čistým svěděním svědomí svého přijímající část svátostí tvých, sjednotili se se svatým Tělem a Krví Krista tvého, a hodně je přijmouce, měli Krista živoucího v srdcích svých a stali se chrámem Ducha Svatého tvého.

и́мѣмъ хрѣ́та жи́вѣща въ свѣ́тѣхъ на́шихъ, и́ вѣ́демъ хрѣ́ма гѣ́лаго тѣ́бѣоу дѣ́ла.

Ѣ́и бѣ́же на́шихъ, и́ да нне́дѣ́ннаго же́ на́съ покѣ́нна соутѣ́орѣ́ши, стѣ́раши́мъ тѣ́бѣи́мъ ѣ́и́мъ и́ неѣ́сны́мъ та́йнамъ, ни́же не́мо́щна дѣ́и́ю и́ тѣ́ломъ, ѿ́ же́ не́доу́сто́и́нѣ́хъ прѣ́чаща́ти́сѣ: но да́ждь на́мъ да́же до погѣ́дѣ́наго на́шегѣ́ изды́хѣ́нѣ́а, доу́сто́и́нѣ́ прѣ́имѣ́ти на́де́ждѣ́ е́тъи́нѣ́ тѣ́бѣи́хъ въ напѣ́тѣ́хъ жи́зни вѣ́чны́а, ко ѿ́вѣ́тъхъ блгопрѣ́а́тенъ, же́же на стѣ́раши́мъ свѣ́дѣ́нѣ́хъ хрѣ́та тѣ́бѣоу: ѣ́ако да и́ мы́ со вѣ́рѣ́ми е́тъи́ми, ѿ́ вѣ́ка тѣ́бѣ́хъ блгодо́дѣ́вши́ми, вѣ́демъ прѣ́ча́тѣ́нни́цы вѣ́чныхъ тѣ́бѣи́хъ блгъ, и́же о́гѣ́то́ваѣ́хъ є́и́и лю́бѣ́щы́мъ тѣ́а гѣ́н.

Сѣ́ацѣ́нни́къ вѣ́зглѣ́ше́тъ:

Исподо́би на́съ, блго, со де́рзновѣ́нѣ́мъ, невоу́жда́ннѣ́о смѣ́ти прѣ́зѣ́бѣ́ти тѣ́бѣ́, не́наго бѣ́а о́ца, и́ глаго́лати.

дѣ́а: Ѿ́че на́шихъ, и́же є́и́и на неѣ́рѣ́хъ, да е́тъи́тѣ́а и́ма тѣ́бѣ́, да прѣ́иде́тъ цѣ́рствѣ́е тѣ́бѣ́: да вѣ́детъ ко́ла тѣ́бѣ́, ѣ́ако на не́и, и́ на зе́мѣ́и. Хлѣ́къ на́шихъ наѣ́щны́й да́ждь на́мъ днѣ́въ, и́ ѿ́рѣ́а́и на́мъ до́лги на́ша, ѣ́акоже и́ мы ѿ́рѣ́аѣ́демъ до́лжнни́комъ на́шимъ: и́ не вѣ́дѣ́и на́съ ко и́скѣ́шнѣ́и, но и́збѣ́жи на́съ ѿ́ лѣ́каѣ́го.

Сѣ́ацѣ́нни́къ:

Иако тѣ́бѣ́ є́тъи́ цѣ́рть, и́ е́ила, и́ сла́ва, о́ца, и́ бѣ́а, и́ гѣ́агоу дѣ́ла, ны́нѣ́ и́ прѣ́сно, и́ ко вѣ́ки вѣ́кѣ́въ.

дѣ́а: ѣ́и́и.

Сѣ́и́нни́къ: **Д**и́ръ вѣ́рѣ́мъ.

дѣ́а: И́ахо́и тѣ́бѣ́.

дѣ́ако: **Г**ла́вѣ́и ва́ша гѣ́н прѣ́кло́ни́те.

дѣ́а: Тѣ́бѣ́, гѣ́н.

také pravosláví má právo na své specifické pojmosloví, s nímž se musí každý zájemce o naši víru postupně seznámit (např.: svaté Tajiny, eucharistie, jednobytný, Bohorodice, blahodát, božská liturgie; názvy bohoslužebných knih a hymnů – např. tropar, kondak, stichira, prokimen, či chrámového vybavení a bohoslužebných předmětů, tituly světců; dále třeba monastýr, igumen, archimandrita, jeromonach apod.) Věříme, že používání pravoslavné terminologie v liturgickém překladu nebude nikomu na obtíž.

Při práci na úpravě českého překladu liturgie sv. Basila Velikého bylo při hledání co nejvýstižnějšího znění často přihlíženo k řeckému znění dle současného vydání na Svaté Hoře Athos – jak v drobnostech (např. rozdělení dlouhých modliteb na několik odstavců), či při úpravě vyznění některých vět modliteb, tak i v zásadních věcech, pod nimiž máme na mysli především znění epiklese.

Dle stejného řeckého vydání bylo výrazně zkráceno vzpomínání řádů svatých při proskomidii (jednak to odpovídá starobylosti liturgie – jsou připomínání hlavně svatých z nejstarších dob církve a jen několik osob, a dále to vyhovuje skutečnosti, že při liturgii sv. Basila spojené s večerní koná proskomidie až v průběhu bohoslužby, při stichirách a paremijích, takže na ni nemusí pokaždé být tolik času jako při liturgii sv. Jana Zlatoustého).

Znění epiklese je přesně dle původního řeckého textu, jak je dnes vydán např. v *Ieratikon* (2. díl: *Božská liturgie sv. Basila Velikého*), *Ieras Monis Simonos Petras, Agion Oros 2004*. (Dále bylo v jednotlivostech přihlíženo k anglickému překladu Basilovy liturgie; např. na goarch.org.) Jen prosba diácona: „Pamatuj na mne, hříšného, vladyko svatý,“ (v českém znění), je převzata z církevně-slovanského služebníku (v řeckém znění není). I pro vzpomínání řádů svatých při proskomidii bylo vzato za vzor zmíněné řecké vydání (s tím, že nad první částčkou je vzpomínán sv. Jan Křtitel, jak je to u nás obvyklé, a doplněna jsou jména českých světců).

Liturgie sv. Basila Velikého – o dvou vsuvkách do znění epiklese

Za posledních několik staletí se v používaných vydáních Basilovy liturgie objevily dvě vsuvky – nepůvodní texty zařazené do znění epiklese. Moderní řecká vydání se už vrací k původnímu znění epiklese – bez jakýchkoliv vsuvek.

První vsuvka do epiklese: trojí opakování troparu třetí hodinky („Pane, jenž jsi v třetí hodinu...“) spolu s dvěma verši z 50. žalmu („Srdce čisté stvoř ve mně...“ a „Nezamítej mne od tváře své...“)

Redakční poznámka

Základem pro vytváření tohoto českého překladu liturgie bylo znění použité v „Lidovém sborníku modliteb a bohoslužebných zpěvů pravoslavné církve“ sestaveném a vydaném sv. biskupem mučedníkem Gorazdem, a dále starší překlad ve „Služebníku“ od presbytera Čestmíra Kráčmara.

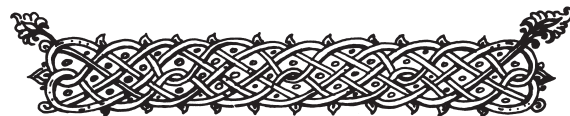
Navazovat na text uvedený v tzv. „Gorazdově sborníku“ je při práci na nových překladech v českém pravoslaví samozřejmost. Vyrůstáme přece z kořenů modlitebního dědictví našich místních předchůdců ve víře a chápeme, že pravoslaví je neoddělitelně spojeno s úctou k posvátným tradicím – všeobecným i místním. Zmíněná úcta znamená v našem pojetí následování, nikoliv muzeum. Kdybychom zavrhlí, znevažovali či se dokonce posmívali tomu, jak se modlili naši pravoslavní předchůdci, kteří zde šířili pravoslaví a budovali naše chrámy, pak bychom byli pravoslavnými jen formálně, ale nikoliv duchem. To však neznamená, že bychom neměli staré překlady průběžně zpřesňovat a doplňovat.

Nejedná se tu jen o do sebe uzavřenou jazykovou problematiku. Jde o její přesah do oblasti ducha. Pronikání – dnes všude se šířící – protestantské či světsky mudrující „duchovnosti“ se lze vyvarovat citlivostí vůči působení Ducha Svatého, kterým bylo v posloupnosti minulých generací toto dávné dědictví přineseno do naší země k předcházejícímu i současnému pokolení.

Občas se setkáváme s tvrzením, že jazyk českých modliteb vydaných v době sv. Gorazda († 1942) je dnes „naprosto nesrozumitelný“. Asi nemá význam s takovým podivným názorem obšírně polemizovat. Možná má takový pocit konvertita, který přišel do pravoslaví z modernistického či protestantského prostředí, nebo je to člověk zvyklý modlit se vlastními tezemi nejmodernější variantou jazyka (jako je čeština „novinářská“), či není příliš sečtělý, a proto nerozumí klasické knižní češtině. Jistě chápeme, že použitý jazykový styl při modlitbě ovlivňuje naše duchovní naladění. Modlitební a liturgický jazyk by si měl proto zachovat odstup od jazyka ulice či novin a jiných masmédií. Toho lze dosáhnout mj. posunem jazykového stylu ke knižní poloze či mírnými archaismy (např. použitím přechodníků či v terminologii a ve slovosledu). Běžné jsou také výrazové prostředky i v současné poezii.

Každý obor lidského myšlení a činnosti má svou terminologii, kterou si musí osvojit ten, kdo se hodlá v tomto oboru orientovat. To platí i v oblasti vědy, náboženství či filosofie. Vztahuje se to i na křesťanskou víru obecně (adept křesťanství si musí postupně vyjasnit obsah pojmů jako např.: Bůh, Spasitel, Bible, evangelium, apoštol, křest, alleluja atd.). Pochopitelně

Ó, Bože náš, dejž, aby se nikdo z nás nestal vinným strašných těchto a nebeských Tajin tvých ani nemocným na duši i na těle kvůli nehodnému jejich přijetí, ale dej nám až do posledního našeho vydechnutí hodně přijímati část svátostí tvých na cestu k životu věčnému, k dobrému zodpovídání na strašném soudu Krista tvého. Abychom i my se všemi svatými, od věků tobě se zalíbivšími, Hospodine, stali se účastni věčných tvých blah, jež jsi připravil milujícím tebe.

Kněz hlasitě se vzhůru vztaženými rukama:

A učiň nás hodny, Vládce, abychom s důvěrou neodsouzeně směli vzývatí tebe, nebeského Boha Otce, a říkati:

Lid: Otče náš, jenž jsi na nebesích! Posvěť se jméno tvé, přijď království tvé, buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi. Chléb náš vezdejší dejž nám dnes a odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme viníkům našim, a neuvod nás v pokušení, ale zbav nás od zlého.

Kněz: **N**eboť tvé jest království, moc i sláva, Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

Kněz žehnaje lid: **P**okoj všem!

Věřící: I duchu tvému.

Diákon: **S**kloňte hlavy své před Hospodinem!

Věřící: Před tebou, Hospodine.

Сщ҃енникъ моли́тва:

Бл҃го Г҃и, О҃че щедрѣтъ, ѿ Б҃же кр҃акоу оутѣшѣнїа, приклѣниша тебѣ своа главы бл҃гословѣ, ѡбѣи, соблюдѣ, оутѣрѣнїи, оутвердѣнїи, ѡ кр҃акоу дѣла л҃вака ѡбѣи, кр҃акомъ же дѣла бл҃гомъ сочѣтай, ѿ сподобѣи неѡсужденїю причастїи твоеѣ пречѣтыхъ еихъ ѿ животворѣщихъ твоихъ тѣнъ, ко ѡбѣи грѣхѣ, въ дѣла сѣи оутѣи.

Богослуж

Бл҃годатїю, ѿ щедрѣтъ, ѿ человеколюбїемъ ѣдинободнаго сѣи твою, съ нимъ же бл҃гословѣнъ ѣси, со пречѣтымъ ѿ бл҃гомъ ѿ животворѣщихъ твоимъ дѣломъ, нынѣ ѿ прѣи, ѿ ко въи въи.

дѣи: ѡи.

Сщ҃енникъ моли́тва:

Боми, Г҃и ѿи Хр҃те Б҃же нѣи, ѡ сѣи живища твою, ѿ пречѣтѣи главы царѣи твою, ѿ прѣи ко ѣи ѡбѣи нѣи, ѿи горѣ со ѡбѣи сѣи, ѿи зѣи нѣи некии спрѣи: ѿи сподобѣи державноу твою рѣи прѣи нѣи прѣи тѣи ѿи черѣи рѣи, ѿи нѣи въи людемъ.

Сѣи моли́тва: бл҃гословѣи, дѣи сѣи прѣи сѣи дѣи, ѡбѣи ѡбѣи кр҃отѣи. Тѣи поклѣнѣи сѣи, подѣи ѿи дѣи, на нѣи сѣи лѣи, гл҃ица тѣи, трѣи:

Бже, ѡи сѣи мѣ грѣи, ѿи помѣи мѣ.

Ѣи же кѣи дѣи дѣи сщ҃енника прѣи рѣи, ѿи приклѣниша сѣи хлѣбъ, ко ѣи сотворѣи сѣи возношѣи, возгласѣи:

Spojení liturgie sv. Basila Velikého s večerní bohoslužbou

Začíná se ohlasem liturgie: „Blahosloveno budiž království...“ (Kněz při tom koná s evangeliem kříž nad antimínsem.) A hned začíná obvyklá večerní bohoslužba („Pojďte, pokloňme se...“ Zalm 103./104., pak velká ektenie, po ní „Hospodine, k tobě volám...“ a stichiry atd.).

Večerní má následující zvláštnosti. Čtení světelných modliteb a velkou ektenii koná kněz před svatým prestolem (tj. v oltáři). Nebere se „Blažený muž“. Stichir na „Hospodine k tobě volám“ bývá ve svátek osm. Malý vchod (na konci těchto stichir) se koná s evangeliem (tj. nikoliv s kadidlem).

Při vchodu: „Velemoudrost, povznesme se!“ a poté „Světlo tiché“ jako obvykle. Po večerním prokimeniu se čtou paremije s tropary a dalšími hymny k svátku (viz sváteční služba v mineji). V průběhu stichir a paremij kněz většinou koná proskomidii. Věřící při čtení starozákonních paremij sedí (královská brána se na tyto paremije uzavírá).

Pokud je to uvedeno v mineji, bývají mezi paremijemi tropary na závěr čtení může být sváteční služba nebo triodem předepsán zvláštní hymnus.

Po přečtení všech paremij se otevírá královská brána a následuje malá ektenie, která končí ohlasem z liturgie: „Neboť svatý jsi, Bože náš...“ A tím se opouští postup večerní a přechází se do postupu liturgie. Hned nato se zpívá Trojsvatá píseň, pak prokimen liturgie, čtení apoštola, evangelia a dále, jak je psáno výše v řádu liturgie sv. Basila.

ЇЗВѢСТІЕ ОУЧИТЕЛЬНОЕ.

ВѢЖДА, ѿКѠ СѦ БЖѢТВЕННАА ЛѢТѢРІА КЕЛІКАГО КАСІЛІА НЕ КСЕГДѦ ПОБѢДА, НО КО БРЕМѦ ОУЧИТЕЛЬНОЕ, СІРѢЧЬ, КЗ НЕДѢЛАХЗ КЕЛІКІА ЧЕТЫРЕДЕСѦТНИЦЫ, (КРОМУѢ НЕДѢЛѦН КАІЙ:) Ѳ КО СѢТІЙ КЕЛІКІЙ ЧЕТВЕРТОКЗ, КЗ КЕЛІКІЮ СЪББОТУѢ, Ѳ КЗ НАКЕЧЕРІЙ РЖѢТѢА ХРѢТѠВА, Ѳ БГОАБЛІНІЙ, Ѳ КЗ ДЕНЬ ПРАЗДНИКА СѢТАГО КАСІЛІА. СКАЗАНИЕ ЖЕ Ѳ ОУСТА. КЗ СЕГО СЦЕННОДѢИСТВІА ТОЖДЕ БЖЕТЬ, БЖЕ Ѳ СѢТАГО ІОАННА ЗЛАТОУСТѢ ТАГОУ.

Liturgie sv. Basila se koná desetkrát do roka:

1.) Na svátek Narození Páně (25. prosince). Případne-li předvečer Narození Páně (tj. 24. prosinec) na všední den (od pondělí do pátku), pak se Basilova liturgie slouží spojená s večerní bohoslužbou v tento den předvečeru (na samotný den svátku, 25. prosince, se ráno slouží liturgie sv. Jana Zlatoústého). Případne-li však předvečer svátku na sobotu nebo na neděli, pak se 24. prosince dopoledne slouží liturgie sv. Jana Zlatoústého, večer se koná velká večerní; v samotný den svátku se koná dopoledne liturgie sv. Basila (bez spojení s večerní).

2.) V den svátku sv. Basila. Obřezání Páně (1. ledna). (Dopolední služba liturgie)

3.) Na svátek Zjevení Páně (6. ledna). Buď se Basilova liturgie koná v předvečer svátku ve spojení s večerní (padne-li 5. leden na všední den), nebo dopoledne v samotný den svátku (padne-li 5. leden na sobotu či neděli). Viz obdobný princip na svátek Narození Páně.

4.—8.) První, druhá, třetí, čtvrtá a pátá neděle velkopostní. (Slouží se dopolední podoba liturgie. O velkopostních sobotách i na Lazarovu sobotu a pak na Květnou neděli se koná liturgie sv. Jana Zlatoústého.)

9.) Na velký čtvrték. (Slouží se Basilova liturgie ve spojení s večerní bohoslužbou.)

10.) Na velkou sobotu. (Slouží se Basilova liturgie ve spojení s večerní bohoslužbou.)

Kněz se modlí:

Vládce, Hospodine, Otče slitování a Bože veškeré útěchy, požehnej, posvěť, zachovej, posilni a upevni ty, kteří sklonili hlavy své před tebou. Odděl je od všelikého skutku zlého, spoj pak s každým dílem dobrým. Dejž jim neodsouzeně přijmout přečistě tyto a oživující tvé Tajiny na odpuštění hříchů, k účastenství Ducha Svatého.

Kněz: Blahodatí a slitovností i lidumilností jednorozného Syna tvého, s nímž blahosloven jsi, spolu s přesvatým, blahým a oživujícím Duchem tvým, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

Kněz se modlí:

Slyš nás, Pane Ježíši Kriste, Bože náš, ve svatém sídle svém a na prestole slávy království svého. Přijď posvětit nás, jenž nahoře s Otcem na trůně sedíš a zde s námi neviditelně spolupřebýváš. Rač milostivě vladařskou rukou svou podat přečistě Tělo své a drahocennou Krev nám, a skrze nás lidu všemu.

Zatímco se kněz takto modlí, diákon, stojící před svatými dveřmi, se opasuje orarem křížem přes prsa. Pak oba říkají tiše na svém místě:

Bože, očistiž mne, hříšného, a smiluj se nade mnou. (Třikrát. Přitom se pokaždé pokřijují a ukloní.)

Když kněz vztahuje ruce ke svatému chlebu a dotýká se jej, aby učinil svaté pozdvihování, zvolá diákon:

Pozor mějme!

Kněz pak zbožně pozdvihne svatý chléb, volaje:

Svaté svatým.

Věřící: Jeden Svatý, jeden Pán, Ježíš Kristus, k slávě Boha Otce. Amen.

Požehnej, vladyko, vroucnost.

и ѿста́внѣхъ теплоуѣ, стои́тъ ма́ло подѣ́ль.

Сщѣніи́къ же́ глаго́летъ: дѣ́аконе, прѣстѣ́ни.

и́ прѣше́дъ дѣ́аконъ тѣвори́тъ покло́нь бл҃гоговѣ́нню, проѣ́дъ проѣ́ніи. Сщѣніи́къ же́ держѣ́ еѣ́ый хлѣ́бъ, дае́тъ дѣ́аконѹ: и́ цѣ́ловѣ́въ дѣ́аконъ подаи́ишю ѿ́мѣ́ рѣ́къ, прѣ́ймае́тъ еѣ́ый хлѣ́бъ, глаго́ла:

Преподо́бѣдъ ми́ѣ, бл҃го, ѣ́тно́е и́ еѣ́то́е тѣ́ло Гдѣ́ и́ бѣ́а и́ сѣ́а на́шегѡ ѿ́на Хрѣ́та.

Сщѣніи́къ же́ глаго́летъ:

ѿ́лѣ́хъ, свѣ́щеннодѣ́аконѹ преподо́бѣдъ ѣ́тно́е и́ еѣ́то́е и́ прѣ́что́е тѣ́ло Гдѣ́ и́ бѣ́а и́ сѣ́а на́шегѡ ѿ́на Хрѣ́та, ко ѡ́ста́вленію грѣ́хѡвъ ѿ́гнѡ, и́ въ жи́знь вѣ́чнѹю.

и́ ѡ́хлѡ́нѣтъ со́здѣ́н еѣ́ѡѡ члѣ́вѣ́зѹ, при́клонѣ́въ гла́вѹ, и́ мо́литѣ́ ѿ́ко и́ свѣ́щенни́къ.

Подѡ́бѣ́ възѣ́мъ и́ свѣ́щенни́къ ѡ́дѣ́нѹ члѣ́вѣ́цѹ
еѣ́ѡѡ хлѣ́ба, глаго́летъ:

ѣ́тно́е и́ прѣ́что́е тѣ́ло Гдѣ́ и́ бѣ́а и́ сѣ́а на́шегѡ ѿ́на Хрѣ́та
препо́дае́тъ ми́ѣ, ѿ́лѣ́хъ, свѣ́щенни́къ, ко ѡ́ста́вленію
грѣ́хѡвъ мо́ихъ, и́ въ жи́знь вѣ́чнѹю.

и́ при́клонѣ́въ гла́вѹ мо́литѣ́, глаго́ла:

Вѣ́рѡю, Гдѣ́, и́ ѿ́повѣ́дѡю, ѿ́ко тѣ́ ѿ́и́ конѣ́ти́ннѹ Хрѣ́то́у,
сѣ́хъ бѣ́а жи́вагѡ, прѣ́ше́дѹи въ ми́ръ грѣ́шны́хъ спѣ́ти, ѡ́ ни́хъ же
пѣ́рвы́й ѿ́и́мъ ѿ́хъ: ѿ́и́и вѣ́рѡю, ѿ́ко ѿ́и́ ѡ́моѡ ѿ́и́тъ прѣ́чи́стоѡ
тѣ́ло тѣ́воѡ, и́ ѿ́а ѿ́и́тъ ѡ́ама члѣ́вѣ́нѡ кро́вь тѣ́воѡ. Мо́ли́а
ѡ́убо тѣ́бѣ́: поми́ли́и ма́, и́ прѡ́стѣ́ ми́ прѣ́грѣ́шѣ́ніѡ моѡ
вѡ́льнѡѡ и́ нево́льнѡѡ, ѿ́же ѡ́ло́комъ, ѿ́же дѣ́ло́мъ, ѿ́же
вѣ́дѣ́ніѡмъ и́ нево́дѣ́ніѡмъ: и́ сподо́би ма́ нево́лѣ́жѣ́ннѡ
при́ча́стѣ́ти́а прѣ́чи́сто́у тѣ́ло́у тѣ́ѡѡмѹ, ко ѡ́ста́вленію
грѣ́хѡвъ и́ въ жи́знь вѣ́чнѹю.

Stvořiteli můj, jenž jsi dobrovolně dal mně za pokrm Tělo své, ty jsi oheň palící nehodné; nesežehni mne, pronikni spíše v údy mé, vstup do všech částí mé bytosti, do útrob i v srdce mé. Spal trní všech prohršení mých; očist duši, posvět myšlení; upevni vnitřní síly mé spolu s kostmi; osvět patero smyslů; připevni mne celého k bázni před tebou. Stále chraň, střež a zachovej mne od veškerého díla a slova dušehubného. Očist, omyj a ozdob mne; polepši mne, daruj mi poznání a osvět mne. Učiň mne sídlem jediného Ducha svého, a nikoliv již sídlem hřichu. Jelikož stal jsem se domem tvým, když vstoupilo do mne svaté Přijímání, necht' prchá ode mne jako před ohněm každé řádění zla, každá vášeň. Za přímlyvce své si před tebou, Milosrdným, volám všechny svaté, náčelníky řádů beztělesných, Předchůdce tvého, moudré apoštoly a s nimi i neposkvrněnou, čistou Matku tvou, jichž prosby přijmi, Kriste můj, a synem světla učiň služebníka tvého. Neboť tys jediný dobrý, posvěcení a světlo duší našich, a tobě jako Bohu a Vládci, jak se náleží, slávu každodenně všichni vzdáváme. Amen. (Od sv. Metafrasta)

Tělo tvé svaté, Pane Ježíši Kriste, Bože náš, budiž mně k životu věčnému a drahocenná Krev tvá na odpuštění hříchů; budiž mně tedy svatý večere tato k radosti, zdraví a veselí. Ve strastný pak a druhý příchod svůj, Pane, dejž mně hříšnému státi po pravici slávy tvé, na přímlyvy přecistě Matky tvé i všech svatých. Amen

Přesvatá Vládkyně, Bohorodice, světlo zatemnělé duše mé, naděje, zástito, utěšitel, útěcho, radosti moje – děkuji ti, že jsi mne nehodnému uznala hodným státi se účastným přecistého Těla a drahocenné Krve Syna tvého. A tak ty, porodivší Světlo pravé, osvět duchovní oči srdce mého; porodivší pramen nesmrtnosti, oživíš mne, umrtveného hřichem; a jsouc milostivého Boha láskyplná milosrdná Matka, smiluj se nade mnou a vlož dojetí a zkroušenost do srdce mého, daruj pokoru uvažování mému a osvobození zajatým myšlenkám mým; i učiň mne hodným do posledního vzdechu mého neodsouzeně přijímat posvěcení přecistých Tajin k uzdravení duše i těla. A dejž mi slzy pokání a vyznání, abych opěvoval a chválil tebe po všechny dny života svého, neboť blahoslovená a velebená jsi na věky. Amen.

Мѣтафра́ста по стѣхѡмъ, ѿ:

Дѣвѣи прѣиди мнѣ плоть твою колену, Огнь свѣтъ, ѿ ѿпалѣнїа не до-
стѣиши, да не ѿпалиши мене, содѣтелю мой. Паче же пройди ко
оуды моѣ, во всѣхъ согрѣшкѣхъ, ко оутрѣбѣ, къ ерѣдцѣ: Попали чѣрнѣ
крѣхъ моѣхъ прегрѣшѣнїй. Дѣши ѡчищенїю, ѡсвѣщенїю помышлѣнїа.
Согрѣшкѣхъ оутверди ехъ корѣмъ крѣпкѣ. Чѣстѣхъ просвѣщенїю прѣстѣлю
пачетѣрнѣхъ. Бегѡ ма спрингозди стѣрахъ твоимъ. Приими покрый,
соболюди же ѿ сохрани ма ѿ всѣхъ крѣпкѣхъ дѣла ѿ слова дѣшегѣнїа.
Ѣщенїю, ѿ ѡмылїа, ѿ оукрашїа ма: Оудобрїи, крѣпкѣмъ, ѿ просвѣщенїа
ма. Покажи ма твоѣ селѣнїю сѣднїаго дѣла, ѿ не кѣтомъ селѣнїю грѣхъ.
да ѣкѡ твоимъ домъ, крѣпкѣмъ причащенїа, ѣкѡ Огнь ма мене
кѣжнїхъ крѣпкѣхъ сладкѣхъ, крѣпкѣхъ стѣрахъ. Молїтвенникъ твоѣхъ прино-
шѣхъ всѣхъ стѣрахъ, Чинночлѣнїа же безплодныхъ, Прѣдѣхъ твоимъ,
прѣдѣхъ апы, Къ сїмъ же твоимъ нескѣпнѣхъ, чинѣхъ мѣхъ: Ѣже
мольбѣхъ крѣпкѣхъ, прїими Хрѣстѣ мой, ѿ сїмъ свѣта содѣлаи
твоимъ сладкѣмъ. Ты бо сїи ѡсвѣщенїю, ѿ сѣднїаго нашнѣхъ крѣпкѣхъ
дѣхъ ѿ свѣтлостї: ѿ твоѣхъ крѣпкѣхъ. Ѣкѡ Бѣхъ ѿ свѣтѣхъ, сѣхъ
сїи козѣмъ ма на всѣхъ дѣхъ.

Мѣтѣа нѣа:

Тѣло твоѣ стѣо, Гдїи Ѣже Хрѣстѣ Бѣхъ нашъ, да крѣпкѣхъ мнѣ крѣпкѣхъ
кѣжнїхъ, ѿ крохъ твоихъ чинѣхъ ко ѡсвѣщенїю грѣхѡхъ. Бѣхъ же мнѣ
крѣпкѣхъ сїи крѣпкѣхъ, здравїю не крѣпкѣхъ: крѣпкѣхъ же ѿ вторѣхъ
прїишнѣхъ твоимъ сподѡхъ ма грѣшнѣхъ стѣхъ ѡсвѣщенїю сѣхъ
твоимъ, мѣтѣмъ прѣчїстѣхъ твоимъ мѣхъ, ѿ крѣпкѣхъ стѣхъ.

Мѣтѣа нѣа, ко прѣстѣхъ Бѣхъ:

Прѣстѣа крѣпкѣхъ Бѣхъ, свѣтѣхъ помраченнѣхъ моимъ дѣхъ, надѣждѡ,
покрѡкѣхъ, прѣчїжнїю, оутѣшнїю, радѡканїю моимъ: крѣпкѣхъ ма,
сподѡхъ ма сїи негодѡхъ, причащенїа быти прѣчїстѣхъ
тѣхъ, ѿ чинѣхъ крѡкѣхъ сїа твоимъ. Но рождѣша Ѣстиннѣхъ свѣтѣхъ,
просвѣщенїю моимъ оуныи Очи ерѣдцѣ: Ѣже негодѡхъхъ крѣпкѣхъ
рождѣша, ѡжнѡхъ ма оумеркѣннѣхъ грѣхѡхъ: Ѣже мѣтѣа.

Кнѣз, жehnaje вѣлоу вѡду, дї:

Рожеhnана будїз вѡуцнѡст свѣтѣхъ твоихъ, вѣдѣкѣхъ, нынѣ
ї прїстѣ, азъ на вѣкѣ вѣкѣхъ. Amen.

Дїакѡнъ пакъ вѣлѣа, колїкъ же потреба, на зпѡсѡбъ крїже до свѣтѣхъ калїха,
ѣка:

Вѡуцнѡст вѣры плна Духа Свѣтѣхъ. Amen.

Одѡлѡв збѣлоу горѡкѡу вѡду, стѡїтѣ полїбїхъ.

Кнѣзъ пакъ рїка: Дїакѡне, прїстѣ!

Дїакѡнъ прїстѡупїв, покѡнїтѣ се зѡжнѣ, прѡсїтѣ за ѡдѡштѣнїа а покѡлѣа правѡу
руку длѣнїа вѣхѡру на лѣвую длѣнѣ се словѡ:

(Hле, прїстѡупїтѣ къ несмѣртѣнѣму Крѣлу а Богу нашѣму.) Подежъ мнѣ, вѣ-
дыкѡ, драгѡценнѣ а свѣтѣ Тѣло Пѣна а Бога а Спѣсїтеле нашѣхъ Жеїже
Крїста.

Кнѣзъ пакъ (розпѣлїв ѡпатрнѣхъ чѣстїцѣ «CHS») вѣзме свѣтѣхъ хлѣбъ, дѣа ѣї
дїакѡновѣ на длѣнѣ а прѣвї:

Дїакѡну (їмѣно) подѣа се драгѡценнѣ а свѣтѣ а прѣчїстѣ Тѣло Пѣна
а Бога а Спѣсїтеле нашѣхъ Жеїже Крїста, на ѡдѡштѣнїа грѣхѣхъ жеѡ а к
зѣвѡту вѣчѣнѣму.

Дїакѡнъ, полїбївъ подѣаѣѣхъ руку, прїїмѣа свѣтѣхъ хлѣбъ (на сложенѣхъ длѣнѣхъ)
а ѡдѣа зпѣтѣ, стѣне зѣ сеѣрнѣхъ стѣнъ свѣтѣхъ престѡлу; тамъ, скѡнївъ
глѣву, моїтѣ се спѡлу съ кнѣземъ: Вѣрїмъ, Пѣне, а вѣзнѣаѣмъ...

Кнѣзъ: Hле, прїстѡупїтѣ къ несмѣртѣнѣму Крѣлу а Богу нашѣму.

Кнѣзъ подобнѣ ѡдѡ дїакѡнъ вѣзме одну чѣстъ свѣтѣхъ хлѣба,
влѡзїтѣ сї ѣї на правѡу длѣнѣ, ѣка:

Драгѡценнѣ а прѣсѣвѣ Тѣло Пѣна а Бога а Спѣсїтеле нашѣ-
хъ Жеїже Крїста подѣа се мнѣ, кнѣзї (їмѣно), на ѡдѡ-
штѣнїа грѣхѣхъ мѣхъ а к зѣвѡту вѣчѣнѣму.

А скѡнївъ глѣву, моїтѣ се (спѡлѣчнѣ съ дїакѡномъ чї ѡстѣтнїмъ духовнїмъ):

Вѣрїмъ, Пѣне, а вѣзнѣаѣмъ, зѣ ты јсї вѣрѣдѣ Крїстѡсъ, Сынъ Бога
зѣвѡхъ, јенѣ јсї прїшѣлъ на свѣтѣ спѣсїтѣ грѣшнїкѣхъ, зъ нїхѣхъ прѣвнї
јсемъ ја. Вѣрїмъ тѣкѣ, зѣ тѡтѡ јестъ самѡ прѣчїстѣ Тѣло тѣе а тѡтѡ

Та́же: Вече́рн твоѣа та́йныа, днѣсь ѿнѣ бѣ́жѣи, прича́стника ма́
прѣимѣ: не ко́ враго́умъ твоѣи́мъ та́йнѣ по́кѣмъ, ни ло́бзани́а
тѣ́ дѣмъ ѣ́ако ѿ́да, но ѣ́ако разбо́йникъ исповѣ́даню тѣ́: по́ма-
ни́ ма, Гдѣ, ко црѣ́тѣи твоѣ́мъ.

Да не кѣ сѣ́дѣи́и ко ѡсѣ́ждѣ́нїю сѣ́дѣтѣ́и мнѣ́ прича́щенїю сѣ́дѣхъ
твоѣ́хъ та́инъ, Гдѣ, но ко ѡсѣ́лѣ́нїю дѣ́шнѣи́и тѣ́бѣа.

И́ та́ко прича́щаемъ кѣ́ рѣ́къ дѣр́жнмаго со стѣ́рохъ и́ всѣ́цѣ́мъ
ѡтѣ́верженїемъ. Та́же ко́стѣ́мъ, прѣ́млетѣ́ ѡ́бѣ́мъ рѣ́къама сѣ́ покрѡ́вцемъ сѣ́тъи по-
чѣ́ръ, и́ прича́щаемъ трѣ́жды ѡ́з негѡ́, глаго́ла:

Чтны́а и́ сѣ́тъа кро́ве Гдѣ́ Бѣ́а и́ ѿ́па на́шегѡ ѿ́па Хрѣ́та,
прича́щаемъ ѣ́зъ рѣ́къ бѣ́жѣи, ѡ́цѣ́нникъ ѿ́ма, ко ѡсѣ́лѣ́нїю
грѣ́хѡвъ мо́ихъ, и́ кѣ́ жїзнь вѣ́чнѣю, ѡ́мнѣи́и.

И́ та́ко своѣ́и ѡ́тѣ́нѣ́, и́ ѡ́цѣ́нмаго почѣ́ръ кѣ́ рѣ́къ дѣр́жнмаго покрѡ́вцемъ
(па́тома) ѡ́тѣ́ръ, и́ глаго́летѣ́:

Сѣ́ при́коснѣ́а ѡ́тѣ́нѣ́мъ мо́и́мъ, и́ ѡ́нѣ́мъ кѣ́ззакѡ́нїа
мо́а, и́ грѣ́хѣ́и мо́а ѡ́чи́стѣ́тѣ́.

Та́же при́зываетѣ́ дѣ́ако, глаго́ла: Дѣ́аконе, прѣ́тѣ́пїи.

И́ дѣ́ако́нъ при́ходѣ́тѣ́ и́ по́кланѣ́тѣ́ сѣ́днѡ, глаго́ла:

Сѣ́ при́хождѣ́ кѣ́ кѣ́ззѣ́мѣ́тнѡмѣ́ Црѣ́ю. И́: Прѣ́подаждѣ́ ми, владѣ́ко,
че́стнѣю и́ сѣ́днѡ кро́ве Гдѣ́а и́ Бѣ́а и́ ѿ́па на́шегѡ ѿ́па Хрѣ́та.

И́ глаго́летѣ́ ѡ́цѣ́нникъ:

Прича́щаемъ рѣ́къ бѣ́жѣи́и дѣ́ако́нъ, ѿ́ма, чтны́а и́ сѣ́тъа кро́ве Гдѣ́а и́ Бѣ́а и́
ѿ́па на́шегѡ ѿ́па Хрѣ́та, ко ѡсѣ́лѣ́нїю грѣ́хѡвъ своѣ́хъ, и́ кѣ́ жїзнь
вѣ́чнѣю.

Прича́тнѣ́шѣ́а же дѣ́ако́нѣ́, сѣ́тѣ́ ѡ́цѣ́нникъ:

Сѣ́ при́коснѣ́а ѡ́тѣ́нѣ́мъ твоѣ́мъ, и́ ѡ́нѣ́мъ кѣ́ззакѡ́нїа тво́а,
и́ грѣ́хѣ́и тво́а ѡ́чи́стѣ́тѣ́.

[Знѣ́] Подо́каетѣ́ вѣ́дѣ́ти, ѣ́ако ѡ́нѣ́ сѣ́тъ хотѣ́пїи прича́тнѣ́а сѣ́тъѣ́ та́инъ,
раздо́каетѣ́ ѡ́цѣ́нникъ двѣ́ чѣ́сти сѣ́тъѡ ѡ́нѣ́а ѡ́сѣ́лѣ́шѣ́а, сѣ́же, и́, и́ сѣ́же вѣ́,

(**Kněz:** Blahosloven Bůh náš...)

Sláva tobě, Bože. Sláva tobě, Bože. Sláva tobě, Bože.

Děkuji tobě, Pane Bože můj, že jsi neodmítl mne hříšného, ale
uznal jsi mne za hodna býti účastníkem Svátosti tvých. Děkuji tobě,
že jsi mně nehodnému dal přijmouti přecizté tvé nebeské Dary.
Avšak, lidumilný Vládce, jenž jsi pro nás zemřel a pak z mrtvých
vstal a nám strašné tyto a oživující Tajiny daroval k prospívání a po-
svěcení duším i tělům našim, dejž, aby ony byly i mně k uzdravení
duševnímu i tělesnému, k odpuzení všeho zlého, k osvětlení očí srdce
mého, k pokoju duševních sil mých, k víře nezahanbitelné, k lásce ne-
licoměrné, k naplnění moudrostí, k zachovávání přikázání tvých,
k účinkování Božské tvé blahodati a k získání království tvého;
abych Tajinami těmito jsa v posvěcení zachován, stále byl pamětliv
tvé blahodati a nežil sobě, ale tobě, Vládci našemu a Dobrodinci,
a tak abych život tento dokonals v naději života věčného a dosáhl věč-
ného pokoje tam, kde hlas slavicích zní bez přestání a cítí nekonečné
štěstí ti, kdož zří nevypravitelnou krásu tváře tvé. Neboť tys pravá
touha a nevýslovná radost milujících tebe, Kriste Bože náš, a tebe
opěvává veškeré stvoření na věky. Amen.

Vládce, Kriste Bože, Králi věkův a Učiniteli všeho, děkuji ti za
všechno, co jsi mně poskytl dobrého, i za účast na přeciztých tvých
a oživujících Tajinách. Prosim těbe, Blahý a Lidumile, zachovej mne
pod záštitou svou a zastíň křídly svými, a dejž mně až do posledního
dechu mého s čistým svědomím hodně přijímati Svátosti tvé na od-
puštění hříchů a k životu věčnému. Neboť ty jsi Chléb živý, pramen
posvěcení, Dárce všeho dobra, a tobě chválu vzdáváme, s Otcem
i Svatým Duchem, nyní i vždycky, až na věky věkův. Amen. (Od sv.
Basila Velikého)

Přijímajícímu diákonu kněz říká: Hle, dotekl se úst tvých, snímá nepravosti tvé a očišťuje od hříchů tvých.

на малѣа чѣстницы, ѿкоу быти бѣмѣх причѣстникомъ доволѣно, и тѣкоу бѣмѣх гѣтѣ ѿхъ во сѣбѣ чашѣ.

И покрывѣтѣ сѣмѣхъ покрывцемѣхъ, (подобѣнѣ и на сѣмѣхъ дѣлѣхъ возлагѣтѣ свѣздѣнѣхъ и покрывцы).

Тѣмѣхъ, причѣстѣнѣхъ совершѣнѣхъ, сѣмѣхъ мѣланѣхъ:

Бл҃годарѣмѣхъ тѣмѣхъ, Гд҃и Бж҃е нѣмѣхъ, ѿ причѣстѣнѣхъ сѣмѣхъ прѣчѣтѣхъ, безмѣртѣмѣхъ, и нѣмѣхъ тѣмѣхъ тѣмѣхъ: ѿхѣмѣхъ дѣмѣхъ сѣмѣхъ нѣмѣхъ во бл҃годѣнѣхъ, и ѿбѣнѣхъ, и ѿбѣнѣхъ дѣмѣхъ и тѣмѣхъ нѣмѣхъ. Сѣмѣхъ бж҃е бж҃е, дѣмѣхъ бж҃е нѣмѣхъ причѣстѣнѣхъ сѣмѣхъ тѣмѣхъ и крѣмѣхъ Хр҃ста тѣмѣхъ кѣмѣхъ непомѣмѣхъ, кѣмѣхъ любѣмѣхъ нелицемѣмѣхъ, кѣмѣхъ прѣмѣнѣхъ прѣмѣнѣхъ, кѣмѣхъ ѿбѣнѣхъ дѣмѣхъ и тѣмѣхъ, кѣмѣхъ ѿбѣнѣхъ бж҃е кѣмѣхъ сопотѣмѣхъ, кѣмѣхъ сѣмѣхъ зѣмѣхъ тѣмѣхъ, кѣмѣхъ ѿбѣнѣхъ бл҃гопрѣмѣхъ, ѿхѣмѣхъ на сѣмѣхъ сѣмѣхъ Хр҃ста тѣмѣхъ.

И тѣкоу ѿбѣнѣхъ дѣмѣхъ сѣмѣхъ ѿмѣхъ. И дѣмѣхъ, поклонѣмѣхъ сѣмѣхъ, прѣмѣхъ похѣмѣхъ со бл҃гоговѣнѣхъ, и прѣмѣхъ во дѣмѣхъ, и возногѣмѣхъ сѣмѣхъ похѣмѣхъ, показѣмѣхъ и людемѣхъ, гл҃гола:

Со сѣмѣхъ бж҃е нѣмѣхъ и кѣмѣхъ прѣмѣхъ.

дѣмѣхъ: бл҃гоговѣнѣхъ гл҃гола и ѿмѣхъ Гд҃е, бж҃е Гд҃е, и ѿмѣхъ нѣмѣхъ.

Тѣмѣхъ прѣмѣхъ хотѣмѣхъ причѣстѣнѣхъ: и тѣкоу ѿдѣмѣхъ сѣмѣхъ по сѣмѣхъ, и поклонѣмѣхъ со бл҃гоговѣнѣхъ ѿмѣхъ, сѣмѣхъ, сѣмѣхъ: рѣмѣхъ кѣмѣхъ прѣмѣхъ ѿмѣхъ: тѣмѣхъ прѣмѣхъ бж҃е тѣмѣхъ.

Сѣмѣхъ же причѣмѣхъ сѣмѣхъ (по ѿмѣхъ ѿ тѣмѣхъ и крѣмѣхъ Гд҃и, со бл҃гоговѣнѣхъ ѿмѣхъ) гл҃гола:

Причѣстѣмѣхъ рѣмѣхъ бж҃е, ѿмѣхъ, ѿмѣхъ и сѣмѣхъ тѣмѣхъ и крѣмѣхъ Гд҃а и бж҃е и сѣмѣхъ нѣмѣхъ ѿмѣхъ Хр҃ста, кѣмѣхъ ѿбѣнѣхъ гл҃гола и кѣмѣхъ жѣмѣхъ бж҃е.

И дѣмѣхъ ѿмѣхъ сѣмѣхъ ѿмѣхъ: и ѿмѣхъ причѣстѣмѣхъ сѣмѣхъ, и поклонѣмѣхъ ѿмѣхъ.

И тѣкоу причѣмѣхъ бж҃е.

Připojeny jsou i verše, které o některých svátcích na malém vchodu říká kněz či diákon ihned po „Velemoudrost, povznesme se!“

Na Narození Páně:

(Verš na malém vchodu: Z lůna před jitřenkou zrodil jsem tebe, přísáhl Hospodin a nebude toho želeť; ty jsi kněz navěky podle řádu Melchisedecheva!)

Jenž pro naše spasení v jeskyni se narodil a v jesle se položil, Kristus, pravý Bůh náš... (Dále podobně jako v neděli.)

Na Obřezání Páně:

Jenž pro naše spasení v osmý den na těle obřezati se nechal, Kristus, pravý Bůh náš... (Dále podobně jako v neděli.)

Na Zjevení Páně:

(Verš na malém vchodu: Požehnaný, jenž se bere ve jménu Páně; žehnáme vám z domu Hospodina. Bůh jest Hospodin a zjevil se nám!)

Jenž pro naše spasení v Jordáně od Jana křtiti se ráčil, Kristus, pravý Bůh náš... (Dále podobně jako v neděli.)

Na velký čtvrtěk:

Jenž z obzvláštní dobroty nejlepší cestu pokory ukázal, když učedníkům nohy umyl a až ke kříži a pohřbení pro nás se snížil, Kristus, pravý Bůh náš... (Dále podobně jako v neděli.)

U těchto propuštění je možno ze světců vzpomínat jen: „...na přímlyvy přecisté Matky své, svatých slavných a všechvalných apoštolů, sv. Basila Velkého, archiepiskopa Caesareje Kapadocijské a všech svatých...“ Sváteční propuštění se používá pouze v den svátku a ve dnech následujících až do opuštění svátku. Mají-li některé večerní nebo jitřní bohoslužby své zvláštní propuštění, je uvedeno v řádu těchto bohoslužeb (viz např. v triodu služby Velkého týdne a večer neděle svatodušní).

**Ў П С Т Ы В Л Ч Н Н Х П Р А З Д Н И К О В Х
ГЛАГОЛЕМЪН КЪ ВЕЧЕРНЮ, КО ОУТРЕНЮ, И КЪ ЛІТЪРГІЮ
ПО ЧІНЪ (ПРИЛОЖЕНІЕ: ВХОДНОЕ).**

На Рѣчѣхъ хрѣтѣхъ:

(ВХОДНОЕ: ИЗЪ ЧРЕВА ПРЕЖДЕ ДЕННИЦЫ РОДИХЪ ТѢ, КЛАЧЕА ГДѢ И НЕ
РАСКАЧЕА: ТЫ ІЕРЕЙ КО ВѢКЪ ПО ЧІНЪ МЕЛХІСЕДЕКОВЪ.)

Иже КЪ ВЕРТЕПѢ РОДНВЫСА, И КЪ ІАЛЕХЪ КОЗЛЕГІИ, НАШЕГѦ РАДН
СПАСЕНІА, ХРѢТОСЪ ИСТИННЫЙ БГЪ НАШЪ: *и прочее до концѣ.*

На Ѡберѣзаніе:

Иже КО ѠСМЫИ ДЕНЬ ПЛОТІЮ ѠБЕРѢЗАНІЕМЪ ИЗКОЛНВЫИ, НАШЕГѦ РАДН
СПАСЕНІА, ХРѢТОСЪ ИСТИННЫЙ: *и прочее до концѣ.*

На БГОАВЛЕНІЕ:

(ВХОДНОЕ: БГОСЛОВЕНЪ ГРАДЫИ КО ИМА ГДНЕ, БГОСЛОВЕНІХѦМЪ КЪ ИЗЪ
ДОМЪ ГДНА, БГЪ ГДѢ И ІАВНІСА НАМЪ.)

Иже КО ІОРДАНѢ КРЕСТІТІЕМЪ ИЗКОЛНВЫИ Ѡ ІУАННА, НАШЕГѦ РАДН
СПАСЕНІА, ХРѢТОСЪ ИСТИННЫЙ: *и прочее до концѣ.*

КЪ БЕЛІКІИ ЧЕТВЕРТОКА:

Иже ЗА ПРЕКОСХОДАЩЮ ЕЛІГОСТЬ ПЪТЬ ДОБРЕЙШІИ СМІРЕНІА ПОКАЗА-
ВЫИ, ВНЕГДА ОУМЫТИ НОГИ ОУЧЕНИКОВЪХЪ, ДАЖЕ И ДО КРѢТА И ПОГРЕБЕНІА
СНИЗШЕДЫИ НАМЪ, ХРѢТОСЪ ИСТИННЫЙ: *и прочее до концѣ.*

**БГДА ПОЛЪЧИШИ ДОБРАГѦ ПРИЧАЩЕНІА
ЖИВОТВОРАЩІНХЪ ЧАНИСТВЕННЫХЪ ДАВОВАНІИ, КОПОИ ЯКІЕ,
ЕЛГОДАРИ КЕЛЬМИ, И ЕА ЧЕПЛАѢ Ѡ ДЪШН БГЪ ГЛАГОЛАН:**

(ІЕРЕЙ: БГОСЛОВЕНЪ БГЪ НАШЪ...)

САКА ЧЕБѢ, БЖЕ. САКА ЧЕБѢ, БЖЕ. САКА ЧЕБѢ, БЖЕ.

Je nutno vědět, že jsou-li přítomni věřící, kteří budou přijímat svaté Tajiny, rozdělí kněz dvě zbylé části svatého Beránka (»NI« a »KA«) na malé částčky, aby stačily pro všechny přijímající, a vloží je do svatého kalicha. Z nich se podává přijímání.

Když kněz přenáší další části proměněného chleba do kalicha, říká: Vzkříšení Kristovo spatřivše, pokloňme se svatému Pánu Ježíši atd.
Svatý kalich pokrývá pokrovcem (ilitonem).

Děkujeme tobě, Hospodine, Bože náš, za přijímání svatých, nejčistších, nesmrtelných a nebeských Tajin tvých, jež daroval jsi nám jako dobrodiní k posvěcení a uzdravení duší a těl našich. Ty sám, Vládce všech, dejž, aby tato účast na svatém Tělu a Krvi Krista tvého byla nám k víře nezahanbené, lásce nelicoměrné, k rozhojnění moudrosti, k uzdravení duše a těla, k zapuzení všelikého odpůrce, k zachovávaní přikázání tvých a k dobrému zodpovídání se na strašném soudu Krista tvého.

Před svatým přijímáním věřících se otevírají svaté dveře, diakon, pokloniv se jednou, vezme zbožně kalich od kněze, stane ve svatých dveřích, pozdvihuje kalich se svatými Tajinami před lidem a zvolá:

S bázní Boží a u víře přistupte!

Věřící: Požehnaný, jenž se bere ve jménu Páně. Bůh jest Hospodin a zjevil se nám.

Věřící, kteří jsou náležitě připraveni ke svatému přijímání, se shromáždí před svatým ambonem, pod kalichem, a modlí se jedněmi ústy poslední modlitbu před svatým přijímáním:

Věřím, Pane, a vyznávám, že jsi ty v pravdě Kristus, Syn Boha živého...

K přijímání přistupují jeden po druhém, klanějí se a s veškerým vnitřním pohnutím i bázní skládají ruce na prsou do podoby kříže, a tak přijímají Božské Tajiny.

Kněz podává svaté přijímání (Těla a Krve Páně, jak je obvyklé, s veškerou opatrností), řka:

Přijímá služebník Boží (jméno) drahocenné a svaté Tělo a Krev Pána a Boha i Spasitele našeho Ježíše Krista na odpuštění hříchů a k životu věčnému.

По причащеніи же, вхо́днѣхъ іерѣи во свѣ́тъ ѿла́ръ, ѿ постава́етъ свѣ́та на свѣ́тъхъ престо́лѣхъ.

Тогда пріѣмъ діаконъ свѣ́тъ діаконъ вѣрху свѣ́та почитрѣ, ѿ глго́ла кои́срѣныа пѣнии сѣла:

Воскресе́ніе Хрѣ́токо вѣдѣ́вше, поклони́мъ свѣ́томъ Гдѣ́ Іисѹ́, ѣди́номъ безгрѣ́шномъ. Крѣ́тъ твое́мъ покланѣ́мъ Хрѣ́те, ѿ свѣ́та кои́срѣніе твое́ поѣмъ ѿ сла́вныа: ты бо сѣи́ бѣ́хъ на́шихъ, развѣ́ тебѣ́ и́ного не зна́емъ, ѿма́ твое́ и́мени́емъ. Пріи́ди́те вси́ крѣ́рніи, поклони́мъ свѣ́томъ Хрѣ́тово́ кои́срѣнію: се́ бо пріи́де крѣ́то́мъ радо́сть все́мъ мі́ру. Вегда́ благого́вѣаще Гдѣ́, поѣмъ кои́срѣніе сѣ́во: распѣ́тіе бо пре́терпѣ́хъ, сме́ртію сме́рть развѣ́дши.

Свѣ́тніа, свѣ́тніа, но́вый іеру́сали́ме, сла́ва бо Гдѣ́ на тебѣ́ козѣ́ла. Дикѣ́и ны́нѣ, ѿ ве́селіа сѣ́вонѣ: ты́ же чѣ́ла кра́снѣ́ла бѣ́е, ѿ ко́стни́и рѣ́тъла твое́го.

☩ па́сха ве́ліа, ѿ свѣ́щеніи́нѣи́ша, Хрѣ́те! Сѣ́ мѣ́до́сте, ѿ сло́ве бѣ́жій ѿ і́ило! Пода́ви на́мъ и́стче́ тебѣ́ прича́стніа, къ не́бече́рнѣмъ днѣ́ ца́рствіа твое́го.

Ѿчи́раетъ свѣ́то глго́лѣ сѣ́ла до́рѣхъ,
ко вни́ма́ніемъ ѿ кѣ́гого́вѣніемъ, глго́ла сло́вѣла сѣ́ла:

Ѿмѣ́й, Гдѣ́, грѣ́хнѣ́ помни́авши́хъ за́дѣ́ кро́вію твое́ю че́стно́ю, мѣ́твѣ́ми свѣ́тъхъ твои́хъ.

ѿ покрыва́етъ свѣ́тъ почитрѣ́ покрывѣ́ми, подо́бнѣ́ ѿ на́ свѣ́тъ діаконъ возлагаетъ свѣ́зѣ́нцѣ́ ѿ покрывѣ́ми. (Та́же глго́летъ мѣ́тѣ́: Блгода́ри́мъ те́а, вѣ́ла чѣ́вѣ́ко. лю́бче, блгода́тѣ́ноу дѣ́ши на́шихъ.)

Po tom říká kněz (může říkat žalmista):

Nyní propouštíš... **Trisagion až po Otčenáš**

Závěrečný tropar a kondak sv. Basilu Velikému:

Po celé zemi rozlehl se hlas tvůj a všude přijato je slovo tvé, jímž jsi pravé víře naučil, přirozenost všeho jsoucího zjasnil a mravy lidské zušlechtil; královská svatosti, otče ctihodný *sv. Basile*, pros Krista Boha, aby spasil duše naše.

»Sláva ...«

Podáváje všem smrtelníkům bohatství neuloupitelné a zpečetuje je svými naučeními, ukázal ses jako základ církve nepohnutelný, zjeve nebeský, Basile ctihodný.

»I nyní ...« (**Závěrečný bohorodičný kondak, 6. hlas**)

Nezahanbitelná zastánkyně křesťanů, jistá prostřednice u Stvořitele, nepřeslechni prosebné hlasy hříšníků, ale předejdi, dobrotivá, ku pomoci nám, tebe věrně vzývající. Pospěš k přímlově, pros za nás horlivě, neboť ty, Bohorodice, vždy ochraňuješ ty, kteří uctívají tebe.

Může se zpívat i tropar dne.

Hospodi, pomiluj (**dvanaáctkrát**). Tebe nad cherubíny ctěnější...

Sláva... I nyní... **A malé propouštění.**

Diákon spotřebuje svaté Tajiny s velikou opatrností, aby ve svatém kalichu nezůstal nebo nevypadl ven ani nejmenší drobeček, vlévaje do něj trochu vína a pak vody, opatrně jimi vyplachuje svatý kalich, požívaje vše. Poté vytře veškerou vlhkost ze svatého kalicha svatou houbou (a svatým ubrouskem). Potom skládá všechny liturgické nádoby k sobě, pokrývá je (či zabaluje) a ukládá je na patřičné místo.

Říká spolu s knězem: Nyní propouštíš... A následující. Umývá si ruce (i ústa) na obvyklém místě (stejně jako kněz to činí hned po svatém přijímání), klaní se spolu s knězem a po propouštění odcházejí, za všechno vzdávající díky Bohu.

Konec Božské liturgie sv. Basila Velikého.

И БЛАЖЕННИКЪ, ВШЕДЪ КО РЪТЪМЪ ОЛАРЪ, СОВЛАЧИТЕА БЛАЖЕННЫА ОДЕЖДА,
ГЛАГОЛЕТЪ БЛАГОДѢТЕЛНЫА МОЛІТВЫ.

Также: НЫНѢ ШПЩАЕШИ: ТРИТЕОЕ. И ПО ОЧЕ НАШ: ТРОПАРЬ И КОНДАКЪ
БАСІЛА БЕАКАГО.

ТРОПАРЬ, ГЛАГОЛѢ:

ВО ВРЕ ЗЕМЛЮ ИЗЫДЕ ВЪЦАНІЕ ТВОЕ, ЯКО ПРЕМШЮ СЛОВО ТВОЕ,
ИМЖЕ БОГОУПНО НАДЪНЪ СЪН: СЪСТЕТЕКО СЪЩИНЪ ОУСНІАХЪ СЪН.
ЧЛВЧЪСКИА ОБЫЧАН ОУКРАСИА СЪН. ЦАРКЕО СІЕНІЕ ОЧЕ ПРІБНЕ, МОЛИ
ХРТА БГА СПАСИТЕА ДШАМЪ НАШЫМЪ.

СЛАВА (КОНДАКЪ, ГЛАГОЛѢ):

ИБНІА СЪН ШЕНОВАНИЕ НЕПОКОЛЕБИМОЕ ЦРКВЕ, ПОДАА ВРѢМЪ
НЕКРАДОМОЕ ГДРТЕКО ЧЕЛОВѢКОМЪ, ЗАПЕЧАТАЕА ТКОМІА БЕЛѢННЫМЪ,
НЕКОЖАНИЕ БАСІЛЕ ПРЕПОДОБНЕ.

И НЫНѢ, БОГОРОДНИЦЕ:

ПРЕДСТАТЕЛСТВО ХРІСТІАНЪ НЕПОСТЫДНОЕ, ХОДАТАЙСТВО КО ТВОРИЦѢ
НЕПРЕЛОЖНОЕ, НЕ ПРЕЗРЪ ГРѢШНЫХЪ МОЛЕНІЙ ГЛАГОЛѢ: НО ПРЕДВАРИ, ЯКО
БЛАГА, НА ПОМОЩЬ НАСЪ ВЪРНО ЗОВЩИНЪ ТН: ОУКОРН НА МОЛІТВѢ,
И ПОТЧИНАА НА ОУМОЛЕНІЕ, ПРЕДСТАТЕЛСТВЕЮЩИМЪ ПРИНУ БІЕ, ЧТЪЩИНЪ
ТА.

Или еще хощеши, сщцъ и днѣ тропарь.

ГДН, ПОМІНАШЪ, БІ. ЧЕТВЕРКЪШЮ: СЛАВА, И НЫНѢ:

И ТКОРИЦѢ ШПЩЕТЪ.

ПОТРЕБИШЪ ЖЕ ДІАКОНЪ СІЛА КО БЕАКНЫМЪ ОПАСЕНІЕМЪ, ЯКО НИЧЕЛЪ Ш СЕЛѢ
ДРОБНИКЪШНЪ ПАСТІ КРЪПІЦЪ, ИЛИ ШРТАТЕА, НАІАВЪ КО РЪТЪМЪ ЧШЮ Ш ВІНА И
КОДЫ, И ПОТРЕБИЦЪ, И СОПРАТЪВЪ ГЪКОМЪ ВІНО МОКРОТЪ. ТАКЖЕ СЛАГЕТЪ СІЛА
СОСДА КЪЩПѢ, И ОБЕБЪЗЪВЪ ИХЪ, ПОСЛАГЕТЪ НА ОБЫЧНОМЪ ЛѢТЕЧѢ, ГЛАГОЛА:
НЫНѢ ШПЩАЕШИ: И ПРОЧА, ЯКОЖЕ И СІЕННИКЪ. И ШМЫБЕТЪ РЪКИ НА
ОБЫЧНОМЪ ЛѢТЕЧѢ, И ПОКЛОНИКА КЪЩПѢ КО СІЕННИКОМЪ, ТВОРАТЪ ШПЩЕТЪ, И
БЛАГОДАРИЕ БГА Ш ВРѢХЪ ИСХОДАТЪ.

КОНЕЦЪ БЖЕЕТВЕННЫА ЛІТЪРГІА БЕАКАГО БАСІЛА.

Диакон (небо прислужující) přidrží mezi kalichem a ústy přijímajícího rozprostřený iliton, jímž pak každému ihned po přijímání osuší ústa. Přijímající poté políbí svatý kalich dole, a podstoupiv, pokloní se a pokřičuje; pak odchází. Podobně i ostatní přijímající.

Sbor nebo ostatní věřící zpívají: Tělo Kristovo přijměte, z pramene nesmrtnosti okuste.

Když poslední připravený věřící přijme Ježíše – Pána a Spasitele svého – do svých útrob, ukončí se pěni chvalozpěvem:

Alleluja, alleluja, alleluja.

Po ukončení přijímání odchází kněz do oltáře a postaví svatý kalich na svatý prestol. Není-li přijímajících, diákon ihned po slovech: „S bázní Boží...“ odevzdá svatý kalich knězi, který jej postaví na svatý prestol. Diákon rovněž odejde do oltáře a vzav svatý diskos a drže jej nad svatým kalichem, říká následující paschální písně:

Vzkříšení Kristovo spatřivše, pokloňme se svatému Pánu Ježíši, jedinému bezhříšnému. Kříží tvému klaníme se, Kriste, a svaté vzkříšení tvé opěváme a slavíme, neboť ty jsi Bůh náš, kromě tebe jiného neznáme a jméno tvé vzýváme. Pojďte, všichni věrní, pokloňme se svatému Kristovu vzkříšení, neboť hle, skrze kříž přišla radost celému světu. Vždycky blahoslovíce Pána, opěváme vzkříšení jeho, neboť ukřižování přetrpěv, smrtí smrt zničil.

Skvěj se, skvěj se, nový Jerusaleme, neboť září na tobě sláva Hospodina. Plesej nyní a vesel se, Sione! Ty pak, přečistá Bohorodice, ozdob se slávou ze vzkříšení toho, jehož jsi porodila!

Ó, Pascho veliká a nejposvátnější, Kriste! Ó Moudrosti a Slovo Boží a Sílo! Daruj nám opravdověji tebe přijímat v bezvečerném dni království tvého.

Stírá svatou hubkou důkladně a pozorně a se zbožností, co je na diskose (částechy za svaté a za živé i zesnulé), do kalicha, říká tiše:

Smyj, Pane, hříchy zde vzpomenuých svou drahocennou Krví na přímluvy svatých svých.

Pokrývá svatý kalich pokrovcem, uloží na svatý diskos svatou hvězdicu, svatou lžičku a ostatní pokrovce. Pokud ji ještě neříká, tedy nyní kněz říká děkovnou modlitbu: „Děkujeme tobě, lidumilný Vládce, dobrodiněce duší našich...“

Сщ҃енникъ же благоговѣаѣтъ лѣди, приглагола возглаголю:

СПАСИ, БЖЕ, ЛЮДИ ТВОѦ, И БЛАГОСЛОВИ ДОСТОЯНИЕ ТВОЕ.

И ѿбранивша діаконъ же и сщ҃енникъ къ ст҃ѣи трапѣзѣ, и кадиѣтъ сщ҃енникъ
трижды, глагола въ свѣѣ:

ВОЗВЕСИ НА НЕБѦ, БЖЕ, И ПО ВСЕЙ ЗЕМЛИ СЛАВА ТВОѦ.

Дѣкъ же поетъ:

Вѣдѣхомъ свѣтъ и҃стинный, прѣдохомъ дѣла нѣбога, ѿверѣтохомъ вѣрѣ
и҃стиннѣю, неразрѣшѣи Тѣцѣ поклонѣмелъ: тѣ бо нѣкъ испела ѣстъ.

Тѣже вземъ сщ҃енникъ ст҃ѣи діаконъ, возглаголетъ на гласѣ діакона, и діаконъ
прѣмъ и со благоговѣніемъ, зра вѣѣ къ двѣремъ, ничтоже глагола, ѿходитъ въ
предложѣніе, и поглаголетъ и. Сщ҃енникъ же поклонѣвѣ, и прѣмъ ст҃ѣи потѣрь,
и ѿбранивша къ двѣремъ, зра на люди, глаголетъ тайно:

Благоговѣнъ Бг҃ъ нашъ:

и возглаголю:

Брегдѣ, нынѣ и прѣснѣ, и ко вѣки вѣковъ.

Дѣкъ: яминь.

Тѣ и҃пѡстатѣ ѿстѣ наша хвалѣнѣа твоеѡ, Гд҃и, ѣко да поѣмъ славу
твою, ѣко сподобилъ єси насъ причастити ст҃ѣмъ твоимъ, вѣѣг-
вниимъ, безземлѣтнимъ и жнѡтѣкорѣцѣмъ тайнамъ, сохрани насъ ко
твоѣи ст҃ѣи въсь дѣнь побѣдити прѣвѣдѣ твоѣи. Яминѣа, яминѣа,
яминѣа.

И и҃зшедъ діаконъ рѣверно двѣрѣю, и стѣмъ на ѡбычномъ мѣстѣ,
глаголетъ:

ПРОСТИ ПРИИМШЕ ВѢѢТѢВНИИХЪ, ст҃ѣихъ, прѣчѣихъ, безземлѣтнихъ,
небесныхъ и жнѡтѣкорѣцѣихъ, ст҃ѣиныхъ хр҃товоихъ тайнъ, достѡи-
но благодаримъ Гд҃а.

Дѣкъ: Гд҃и, помилѣи.

Застѣпи, спаси, помилѣи и сохрани насъ БЖЕ твоеѡ благодѣтѣю.

spolu s knězem a odejde severními dveřmi k žertveníku, aby zde požil
zbylé svaté Dary s bázní a velikou úctou.

Kněz po ukončení modlitby vejde do oltáře svatými dveřmi a říká nad
diákonem modlitbu ke spotřebování svatých Darů:

Naplnili a vykonalí jsme, jak to bylo v našich silách, Kriste, Bože náš, ta-
jemství záměrů tvých. Zachováváme památku smrti tvé, viděli jsme ob-
raz vzkříšení tvého, naplnění jsme nekonečným tvým životem a okusili
jsme blaha neubývajících tvého pokrmu, jehož nás i v budoucím věku
rač učinit hodnými. Blahodati bezpočátečního svého Otce i Svatého
a blahého a oživujícího svého Ducha, nyní i vždycky, až na věky věkův.
Amen.

Kněz vychází a rozděluje lidem antidor (u nás se to většinou nekoná).

Po dokončení čtení žalmu a rozdání antidoru praví:

**Kněz (ve svatých dveřích žehnaje lidu): Požehnání Hospodino-
vo na vás, blahodati a lidumilností jeho, vždycky, nyní
i přistě, až na věky věkův.**

Věřící: Amen.

**Kněz (čelem ke svatému prestolu): Sláva tobě, Kriste Bože, na-
děje naše, sláva tobě!**

Věřící: Sláva Otci i Synu i Svatému Duchu, i nyní i vždycky, až na věky
věkův. Amen. Hospodi, pomiluj; Hospodi, pomiluj; Hospodi, pomiluj.
Požehnej!

Kněz, drže naprestolní žehnačí kříž, vychází před svaté dveře, žehná
a pronáší propuštění – ve svátek příslušné sváteční, v neděli toto:

**Vstavši z mrtvých Kristus, pravý Bůh náš, na přímluvy přeči-
sté Matky své, svatých slavných a všehvalných apoštolů, svatého
otce našeho Basila Velikého, archiepiskopa Caesareje Kappadocij-
ské, svatých ... (jejichž jest chrám tento a jejichž památku dnes slaví-
me) a svatých spravedlivých (boho-)rodičů Jáchyma a Anny, i všech
svatých, nechť smiluje se nad námi a spasí nás jako blahý a lidumil.**

Věřící: Amen.

Věřící u nás většinou přistupují pro požehnání a políbit svatý kříž. Kněz
se vrací do svatého oltáře. Zavírají se svaté dveře a zatahuje opona. Kněz
svléká posvátná roucha. Čtou se modlitby po svatém přijímání.

Тѣже: БѢДИ ИМА ГДНЕ: ТРИЖДЫ.

И Псаломъ ѿ: Благословѣи ГДА:

Моли́тель же глаго́лемъ, діаконъ стонѣтъ на деснѣй стѣнѣ предъ ѿбразомъ
вѣки хрѣта, держа ѿрѣзъ свой, главѣ приклонѣ, до совершенія млѣтвы: еѣ же
окончавшійся, сщ҃енникъ оу́же входѣтъ стѣгымъ двѣрьми, и ѡшѣдъ къ
предложенію, глаголетъ нарѣцѣи́ю млѣтъ:
Млѣтъ, глаго́лемъа внида́ потребити стѣла:

Исполни́а и соверши́а є́лико по на́шей смѣтѣ, хрѣтѣ бже́ на́шихъ, твоеѡ
смолчѣніа́ тѣмнѣтво. Имѣемъ ко смѣрти твоеѡ пѣмать, вѣдѣхомъ
воскресѣніа́ твоеѡ ѿбразъ, напо́лнихомъа безконѣчныа твоеѡ
жизни, наладѣхомъа неисто́имыа твоеѡ пи́ци, є́же и къ вѣ́-
дѣцѣмъ вѣѣѣ вѣѣмъ на́ма сподобѣнѣа є́говои, є́года́тию
безначальнаго твоеѡ о́ца, и стѣго и є́гого и животворѣцаго
твоеѡ дѣа, нынѣ и прѣсно, и ко вѣки вѣкѡвѣхъ, аминь.

Діаконъ же вше́дъ и є́ма ѡбкерноу стѣнои́, потребѣлетъ стѣла со стѣахомъ,
и со вѣа́ныа оутѣрждѣніама.

[Зри] Сщ҃енникъ же ѡзше́дъ, даѣтъ лю́демъ антѣдоура.

По окончаніи же Псалма, и раздѣленіи антѣдоура, глаголетъ:

Благословѣніе ГДНЕ на кѣзъ, тогоѡ є́года́тию и чѣѣѣко-
любіемъ, вєгдѣ, нынѣ и прѣсно, и ко вѣки вѣкѡвѣхъ.

дѣкъ: аминь.

Сщ҃енникъ: Сла́ва тебѣ, хрѣтѣ бже́, оупованіе на́ше, сла́ва тебѣ.

дѣкъ: Сла́ва, и нынѣ: Гдн, помилѣи, трижды. Благословѣи.

Сщ҃енникъ: Воскресѣи́и ѡз мѣртвѣыхъ хрѣтоѡ истинный бѣ́ на́шихъ,
моли́тель прѣѣтыа є́гоѡ мѣтре, стѣыхъ сла́вныхъ и вєхѣа-
льныхъ апла, ѡже ко стѣыхъ о́ца на́шего вєліа́а, архієпископа
вєсаріи каппадокієскѣа, вєліа́аго: и стѣаго ѡ́лѣа (є́гоже є́ѣтъ хрѣ́-
ма), и стѣаго ѡ́лѣа (є́гоже є́ѣтъ дѣна), и стѣыхъ прѣвѣдныхъ є́гоо́цѣхъ
їѡакіма и ѡ́нны, и вѣѣхъ стѣыхъ, помилѣѣтъ и спѣѣтъ на́зъ,
ѡ́ко вѣа́ и чѣѣѣколюбіа.

Кнѣз, поставив се до святыхъ двѣри а зѣхнае люду, ді прѣтои гласитѣ:

Спаси́зъ, Боже, люду свѣю а поѣхнеј дѣдѣтѣи свѣму.

Кнѣз се овраѣ ке сватѣму престолу, трѣкратѣ окурује сватѣ Дары на олтѣри, ꙗ́ко
потѣчу:

Повзнесл се на небеса, Боже, а по целѣ земѣ се *розшѣрила*
сла́ва тѣа.

Вѣѣѣи зѣѣѣѣ: Видѣли jsme svѣtlo pravѣ, прѣјили jsme Духа небескѣго,
nalezli jsme виру pravou, nerozdlі́nѣ Trojici klanі́me se, neboť ta spasila
nѣs.

Potom knѣz vezme svatѣ diskos, postavі́ jej na hlavu diákona a diákon uchopiv
jej zbožně, бѣре се до святыхъ двѣри, pohledі́ z nich ven (k люду) а pak odcházі́
k жєртєнїку, на ктерѣ diskos postavі́. Knѣz, pokloniv se, vezme svatѣ kalich,
čínі́ jím kříž nad antiminsem, říká je tiše:

Поѣхнанъ jest Бѣх на́ш.

Потѣ стане вє святыхъ двѣрихъ а зѣхнае сватѣмъ калѣчемъ люду, zvolá:

Вздычкы, нынѣ и прѣштѣ, азъ на вѣкы вѣкѡв.

Вѣѣѣи: Amen.

А odejde k жєртєнїку, на ктерѣ svatѣ kalich postavі́ а прѣјав kadidelnici,
trѣкратѣ jej okouří. Pak se postavі́ opѣт предъ svatѣмъ престолѣм.

Вѣѣѣи зѣѣѣѣ: Ať naplnѣna jsou ůsta naѣ opѣѣvovanі́m slávy tvѣ
a chválnі́m tebe, ó Pane, že jsi uznal nѣs za hodně ůčastnitі́ se svatýchъ
tvýchъ Božskýchъ, nesmrtelnýchъ a oživujících Tajin. Zachovej nѣs v posvěcenі́
svѣm, abychom po celý den ůčili se pravdѣ tvѣ. Alleluja, alleluja, alleluja.

Кнѣз skládá antimins. Diákon vycházі́ severnі́mi dvѣrmi z oltářе
а postaviv se предъ svatѣ dvѣre, pronáší ektenii:

Повзнесме се! Prіјјавѣ Božské, svatѣ, přechі́stѣ, nesmrtelnѣ, небес-
кѣ а оживující strašně Tajiny Kristovy, důstojně дѣкујме Hospodinu.

Вѣѣѣи: Hospodi, pomiluj.

Заста́н се на́с, spasízъ nѣs, smiluj se nad námi а zachovej nѣs, Bože,
blahodatі́ svou.

Вѣѣѣи: Hospodi, pomiluj.

